

Валевська І.А.*

ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОГО АНАЛІЗУ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ

Анализируются методологические принципы политического анализа, в частности его информационные составляющие. Исследуется специфика информационных процедур в ситуационном и стратегическом видах политического анализа. Рассматривается особенность информационно-аналитического обеспечения реализации политики государственными органами власти.

Ключевые слова: политический анализ, ситуационный анализ, контент-анализ, стратегический анализ, государственная политика.

Аналізуються методологічні засади політичного аналізу, зокрема, його інформаційні складові. Досліджуються специфіка інформаційних процедур в ситуаційному і стратегічному видах політичного аналізу. Розглядається особливість інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації політики державними органами влади.

Ключові слова: політичний аналіз, ситуаційний аналіз, контент-аналіз, стратегічний аналіз, державна політика.

Examines the methodological principles of political analysis, in particular its information components. Investigates the specificity of information procedures in the situational and strategic forms of political analysis. The features of information-analytical support of policy implementation by public authorities.

Keywords: policy analysis, situational analysis, content analysis, strategic analysis, public policy.

Головне у здійсненні політики - це визначення суті проблеми, вирішення якої потребує втручання державних органів влади. Прийняттю політичних рішень передують обговорення всіх обставин існування проблеми, причин її виникнення, оптимальних варіантів розв'язання, можливих позитивних і негативних наслідків прийняття того чи іншого рішення. Важливим чинником ефективного впровадження політики є так званий «зворотний зв'язок», тобто наявність інформаційно-аналітичної інфраструктури, яка відстежує хід реалізації прийнятого рішення.

Аналіз передуює і супроводжує здійснення політики. Сам термін «аналіз» означає використання наукових методик збирання й узагальнення фактів, статистичних даних, результатів соціологічних опитувань, застосування методів гуманітарних наук для вивчення політичних процесів і закономірностей.

* кандидат філософських наук, доцент кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Можна погодитися з точкою зору тих, хто вважає, що в сучасній політичній науці неможливе існування методологічної монополії. Як і будь-якому іншому гуманітарному знанню, політичній науці властивий методологічний плюралізм. Також заслуговує на увагу точка зору, відповідно до якої, крім традиційних предметів дослідження, які «закріплюються» за політичною наукою, - держава і влада - у сферу її компетенції входить вивчення всього комплексу проблем, пов'язаних з ними: політичні поведінка, цінності, культура, прогнозування, громадська думка, управління тощо.

Політичний аналіз має суттєву особливість - він пов'язаний із прикладним (інструментальним) аспектом політичного знання. Політичний аналіз - насамперед інструментальне знання, спрямоване на розв'язання конкретної проблеми в конкретній ситуації.

«Аналіз політики - це спосіб синтезу інформації сукупно з результатами досліджень з метою створення основи для політичних рішень (з'ясування можливих альтернатив) і визначення майбутніх потреб в інформації, що стосується політики» (В.Вільямс); «Аналіз політики - це прикладна суспільно-наукова дисципліна, яка користується різноманітними методами соціологічного дослідження і добору аргументів для нагромадження й переробки пов'язаної з політикою інформації, що може використовуватися для розв'язання політичних проблем» (В.Данн) [1].

Жодна державна установа, де приймаються політичні рішення, не може обходитися без рутинних, скрупульозних зусиль професійного аналітика. Через специфіку роботи вони залишаються «у тіні», громадськість, як правило, ознайомиться з їхньою роботою через виступи «перших осіб» або публічних політиків.

Для цієї форми аналітичної практики характерно деперсоніфіковане авторство. Аналітичне резюме щодо поточної ситуації потрібно дати в максимально короткий термін (як кажуть, «на вчора»), що неможливо без узгодженої роботи цілої групи експертів. Тому якісний аналіз політичної ситуації завжди здійснюється у жорстко інституалізованому професійному середовищі.

Для цієї аналітичної практики також характерна міждисциплінарність. Мистецтво аналізу політичної ситуації полягає в умінні представити суто конкретну проблему в системному вигляді, визначити головні причини її виникнення, зазначити коло інтересів замовника і потенціал його ресурсів в їхньому здійсненні. Досягається це за рахунок обробки максимально більшої кількості джерел інформації про проблему - статистичних і соціологічних даних, психологічних характеристик учасників подій, історичних, економічних та інших складових. Якщо врахувати, що, як правило, доводиться працювати в умовах хронічного цейтноту, то уміння сконструювати загальну картину для осмислення всього обсягу інформації, використовуючи методологічні підходи різних наук, є ознакою майстерності аналітика.

Аналітику доводиться мати справу з явищем, яке у філософії науки визначається як методологічна несумісність. Так, якщо ситуація описується в термінах однієї науки, то існує небезпека того, що отримані висновки можуть бути несумісними з результатами опису, отриманими в термінах іншої дисципліни. Наприклад, економічне становище населення певного регіону зовсім не обов'язково строго детермінує його електоральні орієнтації. Долається ця методологічна несумісність за допомогою так званих непрямих припущень. У роботах німецького філософа Е.Гуссерля ця процедура визначається як «феноменологічна редукція», яка вказує на необхідність при науковому пізнанні зводити багатоманітні і суперечливі явища до очевидних і простих тверджень.

Особливості ситуативного аналізу політики. За жанром продукт цієї аналітичної практики має форму записки або довідки. Переважно це стислий (скажімо, обсягом 4-5 сторі-

нок) виклад суті проблеми (мистецтво експерта - уміння залишити у своїй творчій лабораторії так зване «інформаційне сміття»), визначення можливих альтернатив розвитку ситуації з визначенням позитивних і негативних наслідків, рекомендації щодо подальших дій. Орієнтирами осмислення проблеми та оцінки альтернатив є інтереси замовника, його ресурси і потенціал впливу на розвиток подій.

Реципієнт («замовник») аналізу ситуації завжди індивідуальний. Ним може бути окремий політик, політична організація, державна установа. При написанні тексту автор завжди повинен виходити зі звичних для реципієнта схем розуміння подібного роду документів. Для аналітика тут необхідно не тільки дійти до суті проблеми, свій варіант рішення слід викласти такою мовою, щоб матеріал був зрозумілий без додаткових коментарів. Твердження, нібито високим посадовцям немає часу читати трактати, оскільки вони здатні сприймати лише 5-7 сторінок тексту, є аксіомою для аналітика. На практиці такі специфічні письменницькі навички розвиваються не одним роком роботи.

Як правило, такий аналітичний продукт має конфіденційний характер і розрахований на вузьке коло осіб. Тому важко навести зразок аналізу ситуації. Хоча в засобах масової інформації часто з'являються документи під рубрикою «витік інформації», «не для друку», «джерело побажало залишитися невідомим» з метою обнародувати результати експертної роботи, які недосяжні для критики громадськості, і продемонструвати «таємні плани» суб'єктів політичної дії.

Рівень автентичності публікації службових аналітичних документів потребує з'ясування в кожному окремому випадку. Але необхідно брати до уваги, що організація цілеспрямованого витоку конфіденційної аналітичної інформації в засоби масової інформації є поширеним прийомом. Тому, намагаючись оцінити який-небудь документ як зразок аналізу політичної ситуації, можна стати жертвою ретельно продуманої інформаційної провокації. Реально уявити собі рівень такого типу аналітики можливо лише через тривалий час, коли стають доступними архіви.

Як зазначалося, особливістю цієї аналітичної практики є орієнтація на прийняття рішень у просторово-часовому діапазоні «тут і тепер». «Завтра» для аналізу ситуації завжди пізно. З таких установок формується й оціночна шкала достовірності цього виду аналізу - його рекомендації повинні дати ефект відразу і мати однозначне трактування. Це, наприклад, може бути перемога на виборах, позитивний результат голосування в парламенті, зниження цін на ринку, збільшення продаж, зростання рейтингу і т.ін. У цьому полягає вразливість цієї практики: автори ситуаційних аналітичних записок ризикують втратити бачення перспективи розвитку політичної ситуації. Саме тому практика аналізу ситуації мусить підкріплюватися стратегічним аналізом політичного процесу.

Інформаційно-аналітичні процедури аналізу політичної ситуації. Аналіз політичної ситуації ґрунтується на специфічних інформаційно-аналітичних процедурах. Розглянемо узагальнений алгоритм інформаційно-аналітичного забезпечення, який, зрозуміло, видозмінюється залежно від специфіки предмета аналізу. Цей алгоритм можна розділити на кілька етапів.

1 етап - збирання первинної інформації. Першим важливим кроком є визначення предмета і мети аналізу ситуації, що дає змогу почати формувати первісний інформаційний масив. Залежно від мети аналізу підбираються відповідні джерела інформації - періодичні видання, інтернет-ресурси, статистичні дані й т.ін.

2 етап - нагромадження конкретної інформації з теми аналізу. Цей етап включає збирання фактів і оцінок щодо теми аналітичного дослідження. Інформаційний масив повинен відповідати вимогам вірогідності й надійності, що є необхідною умовою адекватності кінцевих висновків.

3 етап полягає в аналітичній інтерпретації отриманої інформації. На цьому етапі здійснюється систематизація первісної інформації. Якщо це передбачається цілями дослідження, то можливо перетворення отриманої інформації в статистичні дані. На цьому етапі дослідникові необхідно залежно від цілей аналізу інтерпретувати і оцінити отримані дані. Результати цього етапу інформаційно-аналітичної роботи повинні відрізнятися новизною і корисністю для замовника. Вони стають основою для підготовки підсумкових документів аналітичних проектів.

Це - загальний алгоритм інформаційно-аналітичних процедур. Однак необхідно відзначити, що різні типи дослідження припускають свою типологію критеріїв оцінки істинності, новизни й корисності інформації, а також методів аналітичної обробки. Значний вплив на ці фактори справляють індивідуальні вимоги замовника.

Як ілюстрацію використання інформаційно-аналітичних процедур приведемо техніку застосування контент-аналізу.

Нині контент-аналіз сформувався як міждисциплінарна методика, що існує в кількох десятках варіантів. Розрізняється кількісний (частотний) і якісний контент-аналіз [2].

Кількісний контент-аналіз включає стандартизовані процедури підрахунку певних категорій. Для формулювання підсумкових висновків вирішальне значення мають кількісні величини, які характеризують ті або інші параметри політичної ситуації. Наприклад, за частотою вживання якого-небудь поняття або згадування окремого суб'єкта політики (або певної політичної проблеми) можна зробити висновок про існуючі тенденції в контексті поточної політичної ситуації.

Якісний контент-аналіз спрямований на змістовне вивчення текстового матеріалу. Підсумкові висновки формулюються тут з урахуванням взаємозв'язків змістовних елементів і їхньої значимості в структурі тексту. Так, використовуючи ціннісну шкалу за схемою «позитив - нейтрал - негатив», можна скласти уявлення про імідж того або іншого суб'єкта політичного процесу, оцінити ставлення громадськості до нього, зробити висновки щодо ефективності інформаційної роботи, які проводить у ЗМІ цей учасник політичних подій і т. ін. Дані, отримані за допомогою якісного контент-аналізу, підкріплені іншими дослідженнями, наприклад опитуваннями громадської думки, дають змогу більш якісно оцінити місце й роль того або іншого суб'єкта політики в контексті політичної ситуації.

Як стверджує К.Боришполец, до контент-аналітичних методик пред'являється ряд загальних методичних вимог: обґрунтованості, надійності, об'єктивності й системності. Так, обґрунтованість встановлюється шляхом відповідності визначених категорій або понять дійсним реаліям політичної ситуації, що досліджується. Надійність здійснюється завдяки одержанню подібних (із припустимою розбіжністю не більше п'яти відсотків) результатів різними кодировальниками при кодуванні одних і тих документів за єдиною інструкцією. Об'єктивність визначається відповідністю вибору категорій і одиниць аналізу всебічному дослідженню політичної ситуації. І, нарешті, системність досягається на основі досить широкого кола матеріалів, що включаються в інформаційну базу дослідження. Зазначені вимоги не тільки повинні неухильно дотримуватися при проведенні прикладного дослідження, але й аргументовано підтверджуватися в спеціальних методичних розділах відповідних проектів [3].

Специфіка стратегічного аналізу політики. Якщо ситуаційна аналітика зосереджена на пошуку відповіді, як треба робити «тут і тепер», то до компетенції стратегічної аналітики входить завдання знаходження відповіді на запитання: «що повинно бути» в майбутньому. Категорія майбутнього суттєво впливає на стиль мислення й аргументацію

стратегічного аналізу. Майбутнє невідоме, його неможливо визначити, використовуючи об'єктивні системи вимірювання. Майбутнє конструюється як певна модель на реаліях та поняттях, що беруться з розуміння теперішнього. Відтак базові поняття і методологічні установки стратегічного моделювання повинні бути знайомі аналітичній спільноті і сприйматися нею, інакше те, що автор буде вважати стратегічним аналізом, може бути оцінено як напівнаукова фантастика.

Стратегія - це спроба зазирнути «за горизонт» поточної політичної ситуації. Неможливо «побачити», що знаходиться за горизонтом, можна лише сконструювати модель, яка б допомогла «зрозуміти», на що чекати в майбутньому. Таке конструювання можливе як пошук пов'язаних констант між «минулим» і «теперішнім». Воно здійснюється через їхню екстраполяцію на майбутнє. Як стверджує О.Панарін, «Глобальне політичне прогнозування є процедурою відкриття якісно нових становищ сучасного взаємопов'язаного світу в цілому», його предметом є «якісно інше майбутнє людства» [4]. Зокрема, він пропонує такі методологічні засади глобального політичного прогнозування: принцип невизначеності, похідний з картини світу нового часу, що базується на критиці класичного детермінізму; поняття біфуркації, яке вказує на роздвоєність історичних процесів після набуття певної критичної величини, після чого втрачається однозначна залежність між минулим і майбутнім; принцип дискретності простору-часу, який вказує, що в момент біфуркації виникають якісно нові системи, які є імпульсом розвитку майбутнього [5].

Якщо ситуаційна аналітична практика спрямована на проблеми сьогодення, то стратегічна - на досвід конструювати майбутнє, тобто на проблеми, які чекають у майбутньому. Стратегічний аналітик мусить переконувати, що дана проблема обов'язково стане предметом турботи суспільства або держави в майбутньому. Тому проблемним полем стратегічного аналізу є не саме по собі «майбутнє», а досвід конструювання моделей майбутнього розвитку. Наприклад, з факту, що в якийсь рік було зібрано поганий врожай не можна робити висновок щодо необхідності реформування відносин власності у сільському господарстві. Необхідність розробки такої стратегії стає очевидною після тривалих спостережень щодо поширення кризових явищ в аграрному секторі економіки. Низький рівень підготовки фахівців і недоступність отримання якісних знань з певної спеціальності ще не є обґрунтуванням стратегії реформування системи освіти. Це завдання буде сприйматися як політичне тільки тоді, коли наявною стане загроза деінтелектуалізації суспільства.

Практика стратегічного аналізу не має жорсткої інституалізації. Так, в Україні існують десятки аналітичних установ, у назві яких присутнє слово «стратегічний», але це не означає, що вони монополізують цей тип аналітичної практики.

На відміну від ситуаційної стратегічна практика менше прив'язана до інтересів замовника. Для стратегічного аналізу важливо реконструювати загальні закономірності макрополітичного характеру, які не залежать від інтересів індивідуальних акторів політичного процесу. Це зумовлює зовсім інше наповнення креативу стратегії. Для експерта, що займається перспективами розвитку, більш значущим є ставлення професійної спільноти до результатів його роботи, оскільки саме вона може дати належну критику якості конструкції майбутнього.

Для стратегічної практики характерні установки на цінності науковості й монодисциплінарності. Потенціал стратегічного аналізу повною мірою розкривається при використанні евристичних можливостей однієї гуманітарної дисципліни (історії, економіки, соціології). Мабуть, саме тому практика аналізу ситуації в літературі визначається як прикладний аналіз, а стратегічний як теоретичний.

Текстуальне оформлення стратегічного знання здійснюється за допомогою регламентації, яка мусить відповідати прийнятним нормам, наприклад вимогам, які встановлюються до наукових праць. За жанром це бувають стаття, монографія або наукова доповідь. Як приклад практики стратегічного аналізу можна навести роботи Національного інституту стратегічних досліджень [6]. Вимога конфіденційності для цього типу аналітичної практики зустрічається рідко, оскільки тут важливі, передусім, оцінки й узагальнення загальноновизнаних фактів.

Для стратегічного аналізу в ролі реципієнта може виступати як індивідуальний учасник політичного процесу (політична партія, уряд), так і колективний, наприклад, це може бути аналітичне (наукове) середовище. Ось як З.Бжезинський розуміє адресата своєї книги «Велика шахівниця»: «Моїм студентам, щоб допомогти їм формувати контури світу прийдешнього дня» [7].

Предметом стратегічної практики є аналіз політичного, історичного і культурного досвіду суспільства. Звідси суттєві складнощі при визначенні достовірності проведеного аналізу. Макрорівень проблем, з якими має справу стратегія, провокує використання ідеологічних оцінок. Наприклад, визнати корисними для українського суспільства доповіді Світового банку [8] щодо стратегії впровадження реформ в Україні, багатьом представникам політичного класу заважають суто ідеологічні забобони.

Висновки стратегічної аналітики не вимагають негайних дій від того суб'єкта політики, якому він адресований. Цей тип аналітичної практики лише стимулює прийняття рішень, результати яких будуть відчуватися, як правило, у віддаленому майбутньому, що створює ілюзію відстрочки відповідального рішення. Спостереження свідчать, що в Україні «практикуючі політики» ставляться до стратегічного аналізу переважно як до цікавої, але некорисної справи. Причина цього дуже проста, як правило, час «життя» українських політиків обмежується періодами каденцій між виборчими кампаніями. Все, що лишається поза цим часовим проміжком, їх, як правило, мало цікавить. Тут доречно навести коментар подібної ситуації авторами Меморандуму Світового банку: «При здійсненні змін за будь-якої політичної системи доводиться долати інерцію, але перед Україною стоїть завдання особливої складності. Україна, щедро наділена природними ресурсами, зокрема вугіллям, газом, лісом, надзвичайно родючими ґрунтами, відносно сприятливим кліматом, з добре розвиненою технічною інфраструктурою, змогла уникнути реальної кризи з голодом і холодом і вимагає змін будь-якою ціною. Ця здатність відтягувати глибокі економічні реформи або уникати їх також відображає її надзвичайно сприятливе геополітичне положення. Завдяки тому, що Україна розташована на кордоні між Сходом і Заходом, основні сили обох сторін активно прагнуть знайти способи зберегти або залучити Україну як свого союзника. У результаті Україна має значні надходження ресурсів, переважно енергоносіїв, на концесійних умовах зі Сходу та фінансову підтримку, також на концесійних умовах, із Заходу. За таких умов Україна не опинилася у кризовому стані, що примусило б здійснити глибокі реформи» [9].

Інформаційно-аналітичне забезпечення державної політики. Проблеми якісного інформаційно-аналітичного забезпечення роботи органів влади стають усе більш актуальними в сучасних умовах динамічного політичного і соціального життя. Здається, пішли в минуле дискусії щодо необхідності функціонування спеціалізованих інформаційно-аналітичних підрозділів у структурах влади. Тепер на порядок денний виходять питання методології їхньої діяльності й оптимальної організації.

Неповнота інформації зумовлює запізніле реагування на проблемні, кризові ситуації, і тому серед заходів, які унеможливали б у майбутньому аналогічні кризові явища ек-

перти підкреслюють необхідність розвитку інфраструктури та збільшенні прозорості інформації [10].

Проблеми, з якими стикаються аналітичні підрозділи в органах влади, мають як суб'єктивний, так і об'єктивний характер.

До числа суб'єктивних, насамперед, варто віднести дублювання аналітичних функцій з іншими підрозділами. Також часто доводиться констатувати, що керівництво органів влади аналітичну роботу не сприймає як пріоритетну, мовляв, ця робота зайнята продукуванням відірваних від життя порад, коли треба «просто робити справу». Деякі керівники створюють інформаційно-аналітичні підрозділи виходячи із перекручених уявлень про їхнє функціонування. Тому інформаційно-аналітичні підрозділи іноді займаються секретарськими справами, під їх «вивіскою» часто приховуються прес-служби, служби помічників та ін. Звідси недостатня матеріально-технічна забезпеченість інформаційно-аналітичних підрозділів, коли обмежені ресурси використовуються для облаштування інших структурних підрозділів.

Серед об'єктивних проблем підвищення якості роботи аналітичних структур найбільш серйозною є відсутність загально-прийнятої методології їх функціонування. У повсякденній практиці органів влади аналіз і прогноз складних соціальних, економічних і політичних процесів часто здійснюється на основі інтуїтивних уявлень та припущень. Як правило, рішення приймаються на основі методу аналогій, відсилок до «закордонного досвіду», зміст якого мало співвідноситься з українською специфікою.

Відсутнє примірне положення про організаційну структуру інформаційно-аналітичних підрозділів в органах влади. Часто в їх організації досить непросто побачити загальну логіку. Непоодинокі випадки, коли організаційна структура аналітичних підрозділів формується або за прикладом аналогії (якщо, умовно кажучи, у «сусідньому міністерстві створено такий підрозділ, то чому б і в нас таке ж не зробити»), або виходячи з наявності кадрового потенціалу (якщо є співробітник, здатний «закрити» якийсь напрямок аналітичної роботи, як говориться, «під нього» створюється підрозділ).

Особливо актуальними ці проблеми є у відносинах центральних і територіальних органах влади, коли відсутність єдиної методології негативно позначається на якості аналітичної роботи.

У сукупності ці обставини зумовлюють незадовільний рівень аналітичного забезпечення роботи органів влади. Аналітичний продукт, що готується в умовах нераціональної організаційної структури, до того ж підготовлений за допомогою інтуїтивної методології, не в змозі адекватно відобразити стан справ у певній соціальній сфері, що належить до компетенції органу влади, що підтверджується багатьма прикладами, зокрема «світовою кризою» зразка 2008-2009 років.

Організаційні засади інформаційно-аналітичної діяльності. У системі державного управління інформаційно-аналітична діяльність - це робота зі збирання, обробки й аналізу інформації щодо соціальних, політичних і економічних процесів. До компонентів інформаційно-аналітичної діяльності належать: аналіз, моделювання, експертиза, прогнозування, діагностика, інформаційно-аналітичний моніторинг, а також організація процесу прийняття рішень [11].

Організаційні засади інформаційно-аналітичних структур мають структуруватися таким чином, щоб забезпечити органам влади повну картину щодо становища в певній суспільній або економічній сфері. Це - умовні рівні інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічних, тактичних і оперативних завдань.

Очевидно, що ці рівні є взаємозалежними, і тому система інформаційно-аналітичного забезпечення має являти собою зв'язну структуру інформаційних, аналітичних, прогноз-

них та експертних підрозділів. До компетенції цих підрозділів мають належати збирання інформації для забезпечення аналітичної роботи, середньо- і довгострокових прогнозів, забезпечення інформаційної безпеки, підтримка діяльності інформаційних ресурсів (технічні підрозділи) тощо.

Відповідно до зазначеного вище розподілу управлінських завдань необхідно враховувати специфіку інформаційно-аналітичної роботи на кожному з рівнів. Йдеться про формування ієрархії знання, тобто організації цілісної системи інформації від нижніх ланок, де здійснюється інформаційно-аналітичне забезпечення вирішення оперативних завдань, до верхніх, де приймаються рішення щодо завдань стратегічного порядку.

Таким чином, обґрунтованим буде поділ усіх інформаційно-аналітичних підрозділів в органах влади по горизонталі - коли функціонують підрозділи різного напрямку, що не підпорядковані один одному, наприклад у регіональних органах влади, і по вертикалі - коли функціонування підрозділів відбувається в системі керівництва і підпорядкуванні. Такого роду відносини являють собою цілісну систему забезпечення інформацією процес прийняття рішень і управління. Інформація, таким чином, існує одночасно на всіх рівнях влади, але розрізняється за параметрами використання. Такий підхід дає змогу систематизувати наявні знання про об'єкти управління і дає можливість сформулювати динамічні моделі, які відображають розвиток за багатьма параметрами.

У сучасній практиці державної політики найпоширенішими функціями аналітичних служб є:

- комплексний аналіз розвитку політичних і соціально-економічних процесів у суспільстві;
- аналіз поточної кон'юнктури політичних сил у центрі і регіонах; підготовка інформаційних і аналітичних матеріалів щодо стратегії і тактики ведення передвиборних кампаній, проведення референдумів, обговоренню законопроектів і нормативних актів;
- соціально-політична експертиза проектів нормативних документів, оцінка політичних, соціально-економічних, культурних і міжнародних наслідків рішень, прийнятих органами влади;
- проведення моніторингових досліджень соціальної і політичної ситуації на основі аналізу матеріалів ЗМІ та соціологічних опитувань громадської думки;
- проведення цілеспрямованих досліджень, у тому числі з підготовки аналітичних матеріалів щодо окремих проблем державного управління й міжнародного життя [12].

Аналітична робота в органах влади підпорядкована загальним завданням діяльності певного органу влади, тому аналітичні дослідження мають строго функціональний характер. Умовно розрізняють моніторингові й оперативні аналітичні дослідження.

Моніторингові дослідження призначені для тривалого аналітичного відстеження розвитку певних процесів з метою виявлення загальних закономірностей у визначеній сфері громадського життя.

Оперативні дослідження характеризуються високими вимогами до часових параметрів їхнього проведення (один день-тиждень), застосуванням спеціалізованих методів обробки експертної інформації. Як правило, оперативні дослідження проводяться аналітичними службами за незапланованими раніше дорученнями керівництва в результаті виявлення проблем при проведенні моніторингових досліджень або непередбачуваного розвитку поточної ситуації, що вимагають оперативного втручання органу влади.

Вимоги до роботи інформаційно-аналітичних служб є очевидними - надати інформацію для ухвалення рішення в необхідному обсязі й у необхідний час. Але одночасно ці вимоги є суть - основні завдання їх функціонування. Позаяк кожна з перерахованих вище

вимог може бути реалізована за наявності певних умов. Так, наприклад, вимога надання інформації стикається з проблемою нестачі наявної в розпорядженні інформації, обсягом баз даних, доступом до необхідної інформації, рівнем технічного забезпечення, характеристиками засобів зв'язку і т.ін. Виконанню вимоги повноти інформації може перешкоджати незадовільна кваліфікація персоналу і рівень кадрового забезпечення. Вимога своєчасного надання інформації може бути обмежена обсягом обробки інформації, рівнем технічного забезпечення.

Єдиним шляхом подолання цих обмежень є посилення інформаційно-аналітичної служби через зміцнення кадрового складу, матеріального забезпечення (оснащення більш сучасним устаткуванням, системами зв'язку і т.ін.).

Досвід роботи інформаційно-аналітичних структур показує, що їм постійно доводиться функціонувати в умовах хронічної нестачі інформації і часу. Виходом з цієї ситуації може стати належна організація інформаційно-аналітичного забезпечення, до яких належать наступні принципи: можливість обходитися «малими силами» (залежно від потреби організації) на кожному конкретному місці; можливість заощаджувати ресурси (тобто спиратися на дійсні потреби конкретної організації); можливість об'єднання ресурсів різних підрозділів, підприємств (установ, об'єднань) [13].

Органи державної влади функціонують в умовах надзвичайно високого рівня соціальної і політичної динаміки. Тому складнощі одержання інформації про ці процеси викликані, по-перше, її фрагментарністю та якісною неоднорідністю. Фрагментарність означає, що необхідна інформація перебуває, як прийнято казати, у «різних місцях». Неоднорідність інформації означає, що доводиться обробляти значні масиви інформації з різних сфер знань.

Підсумовуючи можна сказати, що фрагментарність і неоднорідність первинної інформації зумовлюють те, що робота щодо її збирання, узагальнення, аналізу й оцінки завжди буде виходити з неповноти (відкритості) інформації і, отже, перебували під впливом суб'єктивного фактора компетентності аналітика. Обробка й оцінка такого неповного блоку інформації завжди залежить від уподобань і переваг у виборі методики, що неминуче робить її суб'єктивно акцентованою.

З метою подолання згаданого суб'єктивного фактора в інформаційно-аналітичній діяльності можна вказати кілька способів, що доцільно застосовувати з метою його нейтралізації. Зокрема, до вирішення складних завдань залучають різні за спеціалізацією інформаційно-аналітичні підрозділи, що дає змогу використовувати максимально різнохарактерну інформацію; користуватися інформацією різного рівня узагальнення, що дозволяє визначати загальні закономірності і тенденції розвитку; нарешті, необхідно використовувати можливості перевірки інформації на відповідність реальним процесам у певній сфері ухвалення рішення.

Список використаних джерел

1. Веймер Д.Л., Вайнінг Е.Р. Аналіз політики: концепції, практика / Д.Л. Веймер, Е.Р. Вайнінг - Пер. з англ. І.Дзюб, А.Олійник; Наук. ред. О.Кілієвич. - К.: Основи, 1998. - 654 с., С. 11-12.
2. Боришполец К.П. Методы политических исследований: Учеб. пособие для студ. вузов. / К.П. Боришполец - М.: Аспект-Пресс, 2005. - 221 с., С. 54-56.
3. Там само, С. 55.
4. Панарин А.С. Глобальное политическое прогнозирование в условиях стратегической нестабильности. / А.С. Панарин - М.: Алгоритм, 2000. - 272 с., С. 6,9.

5. Там само, С. 9-10.
6. Див.: Стратегії розвитку України: виклики часу та вибір / С.І.Пирожков, О.П.Янішевський, В.А.Поповкін та ін. - К., 1994. - 177 с. - (Препр. / Нац. ін-т стратег. дослідж.; Сер. «Наук. доп.»; Вип. 22). Національна безпека України: сучасний стан, проблеми та напрямки їх вирішення: Наук. доп. НІСД / С.І.Пирожков, О.П.Янішевський, І.Ф.Бінько та ін. - К., 1996. - 136 с. Національна безпека України, 1994-1996 рр.: Наук. доп. НІСД / Редкол.: О.Ф.Белов (голова), О.П.Янішевський, І.Ф.Бінько та ін. - К.: НІСД, 1997. - 197 с.
7. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и её геостратегические императивы. / З. Бжезинский - М.: Междунар. отношения, 1999. - 256 с.
8. Див.: Економічне зростання на засадах справедливості. Український погляд [Ел. ресурс] // Режим доступу: www.worldbank.org [Світовий банк: документи для обговорення]. - Б. р. - № 407. Економічне зростання на засадах справедливості. Вибір стратегії для України [Ел. ресурс] // Режим доступу: www.worldbank.org [Світовий банк: документи для обговорення]. - Б. р. - № 408. Україна. Відновлення зростання на засадах справедливості: Меморандум про економічний розвиток України [Ел. ресурс] // Режим доступу: www.worldbank.org [Світовий банк: документи для обговорення]. - Б. р.
9. Україна. Відновлення зростання на засадах справедливості: Меморандум про економічний розвиток України [Ел. ресурс] // Режим доступу: www.worldbank.org [Світовий банк: документи для обговорення]. - Б. р.
10. Див.: Зернової кризи можна було б уникнути: Інформ. бюл. Міжнар. центру персп. дослідж. - 2003. - № 196. - 14 лип. [Ел. ресурс] // Режим доступу: www.icps.kiev.ua
11. Государственное управление: основы теории и организации: Учебник: В 2 т. - Т. 1 / Под ред. В.А.Козбаненко. - 2-е изд. - М.: Статут, 2005. - 366 с. С.307.
12. Там само, С. 305-315.
13. Там само